

**concert
info**
**Andriessens
De Materie**

de Doelen

Het Muziek

**zaterdag 17 januari 2026
Grote Zaal | 20:15 uur**

programma

za 17 jan 26 | Grote Zaal, 20:15
concert zonder pauze

Andriessens De Materie

Louis Andriessen (1939 – 2021)

De Materie

Deel I

Deel II Hadewijch

Deel III De Stijl

Deel IV

uitvoerenden

Het Muziek

Bas Wiegers **dirigent**

solisten

Elisabeth Hetherington **sopraan**

Robin Tritschler **tenor**

Stephanie Pan **stem**

Yela de Koning **actrice**

zang

Dārta Liepiņa **sopraan**

Lou-Anne Massard **sopraan**

Michaela Riener **alt**

Fanny Alofs **alt**

Georgi Sztojanov **tenor**

Marco Pedreira Marques

Ferreira **tenor**

Berend Stumphius **bariton**

Lars Klamer **bariton**

musici

Wiek Hijmans **elektrische gitaar**

Martin van Hees **gitaar**

Mark Haanstra **basgitaar**

Joseph Puglia **viool**

Marijke van Kooten **viool**

Anna Marina **viool**

Timotej Willewaldt **viool**

Liesbeth Steffens **altviool**

Sebastiaan van Halsema **cello**

Jordi Carrasco Hjelm **contrabas**

Pauline Post **piano**

Pascal Meyer **piano**

Laura Sandee **piano**

Javier Hombria Hernández **piano**

Astrid Haring **harp**

Ingrid Geerlings **fluit**

Jana Machalett **fluit**

Hans Wolters **hobo**

Raúl Rodríguez **hobo**

David Kweksilber **klarinet**

Stefan Woudenberg **klarinet**

Fie Schouten **klarinet**

Salome Etter **klarinet**

Daniël Boeke **klarinet**

Michel Lamers **saxofoon**

Marijke Schröer **saxofoon**

Jan Harshagen **hoorn**

Sergei Dovgaliouk **hoorn**

José Nuno Dias Miranda **hoorn**

Arthur Kerklaan **trompet**

Bas Duister **trompet**

Koen Kaptijn **trombone**

Brandt Attema **trombone**

Joost Geevers **trombone**

Niels Meliefste **slagwerk**

Te-Ping Teng **slagwerk**

Dirge Secil Kuran **slagwerk**

Antonin Jaccard **slagwerk**

Boldizsár Szöllösi **slagwerk**

De Materie

***De Materie* van Louis Andriessen is een muziek theateraal spektakel van ongekende proporties. In vier delen wordt de luisteraar meegenomen op een reis langs kunst, wetenschap en Nederlandse geschiedenis. De muziek is al even veelzijdig: van echo's uit de Renaissance en Bach tot aan boogiewoogie en minimal music.**

Louis Andriessen

Louis Andriessen (1939-2021) behoort tot een van de belangrijkste Nederlandse componisten van de twintigste eeuw. Tot op de dag van vandaag is zijn invloed op het Nederlandse (en internationale) muziekleven te horen. Hij was grondlegger van de Haagse School en doceerde aan het Koninklijk Conservatorium. In zijn muziek en lessen integreerde hij verschillende muziekgenres en haalde inspiratie uit diverse podiumkunsten. Kenmerkend aan de composities van Andriessen zijn verder het gebruik van technieken uit de minimal music, complexe akkoord-progressies en het percussieve karakter. De bezettingen waar hij voor schreef bevatten vaak veel blaasinstrumenten en slagwerk.

In de jaren 70 brak Andriessen internationaal door met *De Staat*, een 'minimal' compositie geïnspireerd op teksten van de filosoof Plato. In de jaren 80 verschoof zijn interesse meer naar de podiumkunsten, naar de toneel-, filmmuziek en het muziektheater. Het is in deze periode tussen 1984 en 1988 dat Andriessen *De Materie* componeerde. Het muziektheaterwerk werd direct vanaf de première in 1989 onder leiding van Reinbert de Leeuw en in een regie van Robert Wilson lovend ontvangen.

De Materie

In *De Materie* lijkt alles samen te komen waar Andriessen voor stond. Het overkoepelende uitgangspunt van de compositie was 'materie' als filosofisch concept, artistiek en wetenschappelijk idee. Andriessen vertaalde dit naar vier contrasterende delen, waarin hij steeds een historisch figuur centraal stelt: filosoof Gorklaeus in deel I, mysticus en dichter Hadewijch in deel II, schilder Piet Mondriaan in deel III en wetenschapper Madame Curie in deel IV. De delen lijken qua inhoud in eerste instantie erg verschillend, maar muzikaal en dramaturgisch

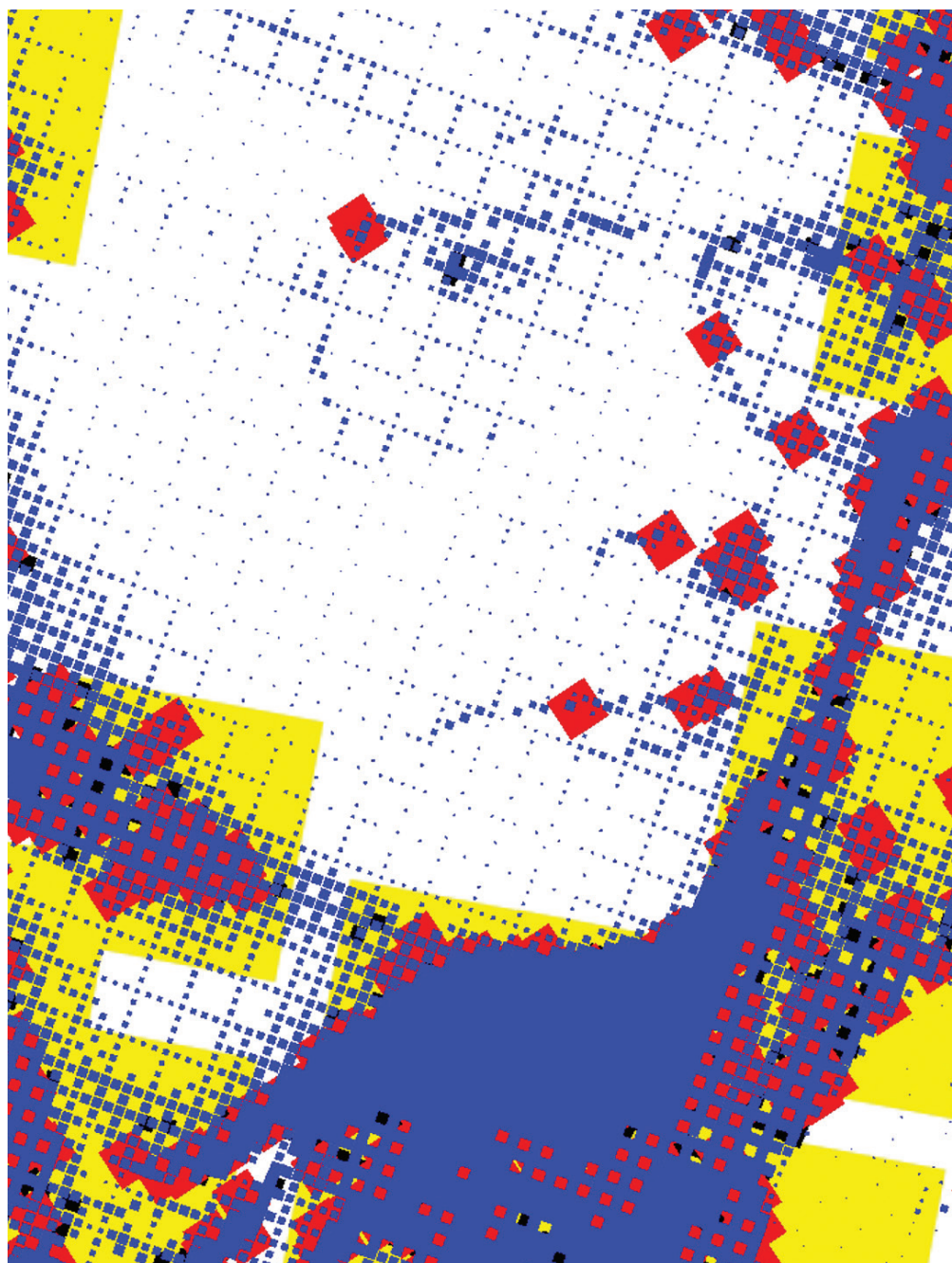
zijn ze duidelijk met elkaar verbonden. Muzikaal gezien beginnen de delen steeds waar het vorige deel geëindigd is door gebruik te maken van hetzelfde tempo, een voortzetting van een melodie of een gemeenschappelijke harmonie. De zowel gezongen als gesproken teksten zijn samengesteld

uit fragmenten variërend van het zestiende-eeuwse 'Plakkaat van Verlatinge' tot sonnetten van de Nederlandse dichter Willem Kloos en dagboekfragmenten van Marie Curie.

deel I

De Materie opent krachtig met niet minder dan 144 herhalingen van een zeer luid gespeeld akkoord en een beslissend moment in de Nederlandse geschiedenis: de ondertekening

Het overkoepelende uitgangspunt van de compositie was 'materie' als filosofisch concept, artistiek en wetenschappelijk idee. Andriessen vertaalde dit naar vier contrasterende delen.

van het Plakkaat van Verlatinghe in 1581. Dit document kan gezien worden als de Nederlandse onafhankelijkheidsverklaring, waarin de Staten-Generaal van de Verenigde Nederlanden zich onafhankelijk verklaarden van de Habsburgse heerser Filips II. Het is een krachtig politiek openingsstatement van Andriessen. Hij keert terug naar de materie met de teksten van de 17e-eeuwse David Gorlaeus. Gorlaeus verkondigde in zijn *Idea Physicae* het revolutionaire idee dat de wereld bestaat uit atomen. De Nederlandse ideeënwereld wordt nog extra aangevuld met de verhandeling over het bouwen van schepen van cartograaf, burgemeester van Amsterdam, bewindhebber van de VOC en gedeputeerde van de Staten-Generaal Nicolaes Witsen.

Hadewijch

Na het bombastische openingsstatement komen we in het tweede deel in de mystieke wereld van de 13e-eeuwse Hadewijch terecht. De details van het leven van Hadewijch zijn onzeker, maar waarschijnlijk was zij een beginnend uit het Hertogdom Brabant. Naast gedichten en brieven zijn visioenen van Hadewijch in het Middelnederlands overgeleverd. In dit deel van *De Materie* horen we het zevende visioen, waarin zij een intense, spirituele en zelfs erotische eenwording met het goddelijke beschrijft. Andriessen vertaalt deze mystieke ervaring naar een verstilde en introspectieve muzikale taal.

De Stijl

Het derde deel is een ode aan de kunstbeweging 'De Stijl'. De leden van deze stroming, waaronder Piet Mondriaan, streefden naar een minimaal gebruik van kleuren en een zo eenvoudig mogelijke vormgeving in de kunst. Andriessen wilde muzikaal uitdrukking geven aan Mondriaans *Compositie met rood, geel en blauw* (1927). Hij doet dit door – net als Mondriaan – vijf muzikale 'kleuren' tegenover elkaar te plaatsen: de vier sopranen en trompetten, de vier saxofoons en hoorn, de trombones en de gitaren, de pianosolo en de

Van Marie Curie horen we een dagboekfragment, waarin zij de dood van haar echtgenoot Pierre betreurt, en een deel uit haar toespraak toen ze in 1911 de Nobelprijs voor scheikunde ontving.

lagere instrumenten. Strakke ritmische patronen klinken herhalend boven een 'boogie-woogie' thema, een pianostijl waar Mondriaan zelf groot fan van was. Het deel bevat nog vele andere verwijzingen naar (opzwepende) dansmuziek. De gezongen tekst is een fragment uit Mathieu Schoenmaekers *Beginnelsen der Beeldende Wiskunde*. Het hoofdstuk over absolute waarden moest volgens Andriessen een doorslaggevende invloed gehad hebben op Mondriaans ontwikkeling richting de abstracte schilderkunst.

Marie Curie

Het laatste deel stelt de Pools-Franse scheikundige en natuurkundige Marie Curie centraal. Curie was een baanbrekende wetenschapper, die een revolutie ontketende in ons begrip van materie en straling en daarvoor twee nobelprijzen ontving. De muziek bouwt in dit deel heel langzaam op vanuit twee oneindig herhaalde akkoorden, die steeds luider gaan klinken. Vanuit deze opbouw klinkt de eerste tekst bestaande uit fragmenten van twee sonnetten van dichter Willem Kloos over dood, liefde en verlangen. Een interessant detail is de verwijzing die Andriessen maakt naar de *Pavane voor Piano* uit 1927 van zijn vader Hendrik.

Van Marie Curie horen we een dagboekfragment, waarin zij de dood van haar echtgenoot Pierre betreurt, en een deel uit haar toespraak toen ze in 1911 de Nobelprijs voor scheikunde ontving. Legendarische woorden van een grote wetenschapper en een laatste ritmische slag vormen het einde van deze monumentale compositie.

tekst: Fien Duijnsmayer **Het Muziek**

biografieën

Het Muziek is hét toonaangevende ensemble voor nieuwe muziek in Nederland. Ze brengen grensverleggende hedendaagse muziek in uiteenlopende vormen, van intieme kamer-muziek tot grote muziektheaterproducties, en zoeken actief samenwerking met componisten, makers en publieksgroepen.
hetmuziek.nl

Bas Wiegers, dirigent

Bas Wiegers is een Nederlandse dirigent met een brede internationale carrière in zowel hedendaags als klassiek repertoire. Hij staat bekend om zijn energieke en verfijnde stijl, en werkt met vooraanstaande ensembles en orkesten in Europa. Zijn achtergrond als violist versterkt zijn muzikale benadering in samenwerking en interpretatie.
www.baswiegers.com

Elisabeth Hetherington, sopraan

‘De Canadees-Nederlandse sopraan Elisabeth Hetherington ontving in 2024 in de Doelen de Nederlandse Muziekprijs en valt op met haar

expressieve vertolkingen van vroeg, modern en hedendaags repertoire. Haar achtergrond in moderne dans voedt haar multidisciplinaire aanpak, waarbij ze zang en beweging naadloos combineert in innovatieve producties. Elisabeth wordt geroemd om haar virtuositeit, zeggingskracht en visuele performance. Op 9 mei 2026 zingt ze opnieuw in de Doelen met het Orkest van de 18e Eeuw.’

elisabethhetherington.com

Robin Tritschler, tenor

De Ierse tenor Robin Tritschler wordt door zowel critici als publiek alom geprezen om zijn “stralend lyrische” stem. Hij heeft gestudeerd aan de Royal Academy of Music. Dit seizoen staan er voor Tritschler uitvoeringen op het programma van o.a. Purcells *King Arthur* met Hervé Niquet en Le Concert Spirituel in Parijs en in de Opéra National de Bordeaux en Bachs *Weihnachtsoratorium* met de Wiener Symphoniker.

askonasholt.com/artist/robin-tritschler

Bas Wiegers

Elisabeth Hetherington © Nathalie Hennis

Stephanie Pan, stem

Stephanie Pan is een stemkunstenaar, componist, interdisciplinair maker, performer en curator, momenteel woonachtig in Den Haag. Haar werk is rauw, gepassioneerd en intens en verkent vaak de grenzen van lichaam en stem. stephaniepan.com

HIIT, slagwerk

HIIT (voorheen bekend als Slagwerk Den Haag) is een eigenzinnige groep musici in wisselende samenstelling die samenwerkt met makers uit diverse disciplines, zoals componisten en producers, choreografen en beeldend kunstenaars. Gedreven door ritme en nieuwsgierigheid naar klank in al haar vormen, verkent HIIT de grenzen van nieuwe muziek. hiit.nl

Yela de Koning, actrice

Yela de Koning is een Nederlandse actrice die bekend staat om haar krachtige podiumpresentatie en veelzijdigheid in theater en scherm. Ze

studeerde in 2017 af aan de Theateracademie in Maastricht en sloot zich kort daarna aan bij Het Nationale Theater als onderdeel van het ensemble.

Stephanie Pan © Michel Mees

Robin Tritschler © Ingo Hoehn

Stephanie Pan © Michel Mees

Yela de Koning © Gordon Meuleman

‘Dit muziekstuk gaat de hele tijd over mezelf.’

Componist Louis Andriessen moest weinig hebben van autobiografische muziek, maar in de biografie *Groots is de liefde* laat auteur Jacqueline Oskamp zien dat *De Materie* wel degelijk Andriessens complexe persoonlijkheid weerspiegelt.

In onderstaand fragment volgt zij de totstandkoming van het magistrale muziektheaterstuk.

Op dinsdagavond 17 december 1985 gaat op Keizersgracht 740 de telefoon. Het is Princeton University: of Andriessen in het studiejaar 1986/87 wil komen lesgeven. Louis is ‘apetrots’ en ‘zeer opgewonden’, want: ‘46 jaar oud en in één jaar gastleraar op Yale en Princeton! (...) Wat zouden pappa en mamma dit fantastisch vinden! Princeton. Volgens mij zat Einstein daar, Oppenheimer. Het is eigenlijk ongelooflijk.’

Andriessen zal uiteindelijk pas in 1996 lesgeven op Princeton, maar zijn populariteit in de VS als componist en docent is groeiende. Het is volop winter als Louis en zijn geliefde Jeanette arriveren in New Haven, de universiteitsstad even boven New York. Op 16 januari 1987, midden in een sneeuwstorm, nemen ze hun intrek in het appartement dat Yale University hun ter beschikking heeft gesteld. Lyonstreet 84 wordt al snel een soort duiventil, waar Andriessen niet alleen Nederlandse vrienden ontvangt, onder wie Reinbert de Leeuw, Beppie

Blankert, Sieuwert Verster, Elmer Schönberger, Diderik Wagenaar, Paul Koek, maar ook zijn favoriete Amerikaanse leerlingen, onder anderen David Dramm, Ed Harsh en William Doerrfeld (de Bende van Drie). Bij de schoolleiding heeft Andriessen bedongen dat hij niet voor 13.00 uur hoeft te beginnen, zodat hij de ochtend aan zichzelf heeft om te componeren.

Zodra de piano is gearriveerd gaat hij verder met *De Materie*, waarvan nu niet alleen de première vaststaat maar ook de regisseur. Op voorstel van Jan van Vlijmen, sinds 1984 intendant bij de Nederlandse Opera, is de Amerikaanse minimalist Robert Wilson benaderd en – na een paar ontmoetingen met Andriessen – bereid gevonden een enscenering te ontwerpen. Bovendien heeft de componist moeten beloven de overige drie delen van *De Materie* tot aan de première op 1 juni 1989 in de la te houden en niet, zoals *De Stijl*, alvast als zelfstandig concertstuk de wereld in te sturen.

De keuze van de teksten voor deel 1 – eerder kan hij niet aan het werk – is ondertussen gemaakt: Andriessen combineert het *Plakkaat van verlatighe* uit 1581 (een manifest tegen de Spaanse overheersing) met een tekst uit 1610 van David Gorleaus over diens atoomtheorie en een tekst uit 1690 van Nicolaes Witsen over de scheepsbouw in de zeventiende eeuw.

Deze drie thema's verknoopt hij muzikaal met het middeleeuwse motief *L'Homme armé*, het geuzenlied *Merck toch hoe sterck* en vijf noten uit Bachs Prelude in Es uit het *Wohltemperierte Klavier* deel 1. Het timmeren van een schip, waarmee *De Materie* opent, verbeeldt niet alleen de oorverdovende herrie die in de welvarende Gouden Eeuw uit de Amsterdamse haven opsteeg, maar drukt ook een strijd bare houding uit waarmee Andriessen zich vereenzelvigd. 'Dit muziekstuk gaat de hele tijd over mezelf,' zegt hij in mei 1989. 'In die tijd zou ik aan de kant van die rebelse calvinisten hebben gestaan. Dat heeft niets te maken met afweer tegen mijn katholieke opvoeding (...) Calvinisme was toen iets heel anders dan nu: het was Bourgondisch en lawaaierig. Volksverzet!'

Op een avond is Hocketus-slagwerker Paul Koek aanwezig op Lyonstreet 84. Andriessen heeft zojuist het begin van deel 1 van *De Materie* voltooid: 144 snoei-harde klappen met een hamer oftewel

'zeshonderd hamers in de haven van Amsterdam in 1620, samengebald in die ene grote hamer' – een eenvoudig idee, waar hij desalniettemin maanden naar heeft gezocht. Hij stelt Koek voor dit gedeelte samen door te spelen, niet op de piano maar met een stapel linialen. Ze pakken allebei een liniaal en beginnen: 'Een twee drie vier: bàmm!!! Een twee drie vier: bàmm!!!' Na een aantal maten breekt de eerste liniaal doormidden, het hout vliegt door de kamer, schaterend en tegelijk bloedserius spelen ze door.

David Dramm weet het nu zeker: 'Als dit nieuwe muziek in Nederland is, moet ik daarheen!'

In april 1988 reist Andriessen af naar Buffalo, met een tussenstop in Montréal waar op 7 april *De Staat* wordt gespeeld. Hij is gevraagd voor een twee weken durend gastdocentschap aan de universiteit van Buffalo. Het is nu bijna een jaar voor de première van *De Materie* en Andriessen heeft van het laatste deel nog geen noot op papier. Sterker nog, hij heeft nog altijd geen invalshoek gevonden voor het slotdeel. Na de wetenschap (Gorleaus), mystiek (Hadewijch) en beeldende kunst (Mondriaan) is nu de muziek aan de beurt. Hij heeft zijn zinnen gezet op Alphons Diepenbrock, de componist die begin twintigste eeuw als eerste het Franse idioom in de Nederlandse muziek introduceerde en die mede om die reden een idool was van Louis' vader Hendrik. In de correspondentie van Diepenbrock, die vijf kloeke delen beslaat, is hij op zoek naar een prikkelende 'combinatie van wetenschappelijkheid en gevoel'. De brieven roepen veel herinneringen aan zijn vader op, maar een bruikbaar citaat vindt hij niet. Zodra hij

weer in Amsterdam is, duikt hij in de ongepubliceerde brieven van Diepenbrock, die musicoloog Eduard Reeser speciaal voor hem heeft opgediept – opnieuw zonder resultaat.

Het is regisseur Bob Wilson die hem attendeert op de teksten van Madame Curie, de Franse wetenschapster die baanbrekende ontdekkingen deed, terwijl ze werd verteerd door verdriet om haar overleden echtgenoot – een tip die Volkskrant-journalist Roland de Beer later zal typeren als 'een radioactief koekoeksei, afkomstig uit een onvoltooid project van Bob Wilson'. Weliswaar is Madame Curie geen exponent van de Nederlandse cultuurgeschiedenis, maar Andriessen ondervangt dit door in de vaderlandse poëzie naar aanvullende

Hij stelt Koek voor dit gedeelte samen door te spelen, niet op de piano maar met een stapel linialen. Ze pakken allebei een liniaal en beginnen: 'Een twee drie vier: bàmm!!! Een twee drie vier: bàmm!!!'

uit 'Groots is de liefde'

teksten te zoeken. Het worden twee halve sonnetten van Kloos. Hij slaat meteen aan het componeren en rapporteert drie weken later aan tante Annie, zijn vroegere pianolerares: 'Het gaat goed. Na een izig langzaam begin ontwikkelt het zich tot een soort Hoketus-achtige, langzame pavane. Na een lange tijd verschijnt het sonnet van Kloos over hoe de liefde de dood overwint.'

De muziek bevat verwijzingen naar de *Pavane voor piano solo* uit 1937 van zijn vader Hendrik. Zeven jaar na diens dood durft Louis nog steeds niet naar 'pappa's muziek' te luisteren, schrijft hij in diezelfde brief aan tante Annie. 'Toen Hiek [de oudste zus van Louis] laatst bij mij het *Magna res en Fiat Domine* zong, kon ik mijn tranen niet bedwingen. En die tranen, die moeten nou juist in de noten, snapt u wel!'

In *De Materie* zijn de persoonlijkheid én het compositorische kunnen van Andriessen, die vijf dagen na de première vijftig jaar is geworden, samengebald. Dit is wie hij is. Is *De Materie* een autobiografie? Niet in de zin zoals hij dat woord zelf definieert: 'Er is geen wetenschappelijke theorie die aantoonst dat een bepaald soort psychologie leidt tot een zekere wijze van componeren. Zo min als een bepaalde opvoeding leidt tot een zekere wijze van componeren. Mijn broer die vrijwel dezelfde opvoeding heeft gehad als ik, componeert heel anders.' Toch kan *De Materie* als een groot autobiografisch mozaïek worden beschouwd, omdat het Andriessens temperament, zijn interesses, zijn innerlijke tegenstrijdigheden, zijn muzikale liefdes, zijn veelkantige en complexe persoonlijkheid weerspiegelt. Flarden (Nederlandse) geschiedenis, mystiek, (beeldende) kunst en wetenschap gebruikt hij als opstapjes voor systematische verwijzingen naar muzikale genres: respectievelijk een toccata, ballade, passacaglia en een pavane. Elk deel heeft een eigen toonsoort en tempo, bijengehouden door een skelet bestaande uit vier karakteristieke Andriessen-noten (het akkoord f-bes-c-e). De filosofische en literaire ideeën zijn associatief en met de nodige losse

eindjes aan elkaar geregen, de muziek is tot op de laatste tel beredeneerd. De teksten zijn vaak onverstaanbaar, de noten glashelder. Een frivole babbeligheid over het stuk in begeleidende interviews staat haaks op de muziek zelf die op elk niveau is doordacht en geconstrueerd.

Uit *De Materie* spreekt een sterk geloof in structuur én een grote behoefte aan vrijheid. Niet langer gebruikt Andriessen de collagevorm om heterogene elementen met elkaar te combineren; een conceptuele denkwijze stelt hem in staat abstracte verbanden te leggen tussen uiteenlopende muzikale stijlen en tijden. Die aanpak geeft hem de vrijheid te grasduinen in de canon, heden en verleden met elkaar te verbinden, serieus en lichtzinnig tegen elkaar uit te spelen, ironisch te jongleren met het bekende en om soms, heel soms, zoals in Hadewijch, een naakte, ondubbelzinnige schoonheid tot klinken te brengen.

De partituur, of in Andriessens woorden 'de juiste noten', is het enige wat hem echt interesseert. 'Iedere manier om tot goede noten te komen – behalve mensen vermoorden – is opportuun,' zegt hij eens. Daarom laat hij de kritiek van de Groningse professor Henk Kubbinga, die zich vastbijt in de zaak Gorleaus, van zich afglijden. Kubbinga betoogt dat niet David Gorleaus maar de zeventiende-eeuwse natuurkundige Isaac Beeckman 'bedenker van iets werkelijk nieuws' was, namelijk 'het molecuulbegrip'. Kubbinga belegt op 29 juli 1987 een sessie met Andriessen, waarvan de notulen door beiden plechtig worden ondertekend, maar die Andriessen niet op andere gedachten brengt. Hij vindt Beeckman 'een beetje een saai man, een brave schoolmeester' en geeft de voorkeur aan de kleurrijke herrieschopper Gorleaus, ook al maakt hij zich zo schuldig aan geschiedvervalsing. Zijn leerling Bill Doerrfeld wijst hem eveneens op een ongerijmdheid. Dat Andriessen aan de hand van de uitdrukking 'oneindig kleine deeltjes' de theorie van Gorleaus uitlegt, is volgens Doerrfeld feitelijk onjuist en beslist niet

wat Gorleaus bedoelde. Ook die kritiek legt de componist naast zich neer.

Wat wel hard aankomt is de aanval in *Trouw* van die andere *Reconstructie*-makker, Peter Schat. Verwijzend naar enerzijds het metershoge standbeeld van de communist Che Guevara twintig jaar eerder op het podium van Carré en anderzijds de recente gewelddadige onderdrukking van het volksprotest op het Plein van de Hemelse Vrede door het Chinese leger, verwijt hij Andriessen met 'opnieuw het aanroepen van Marx (...) een sadistische aanslag op de kunst van het componeren' te plegen.

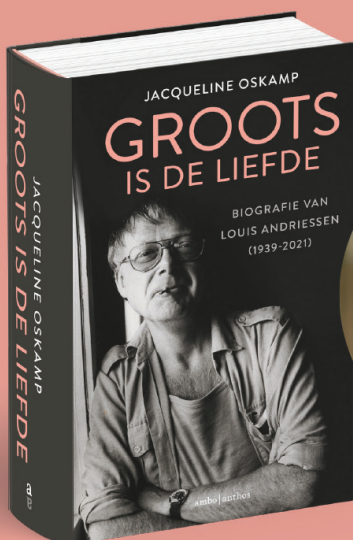
Uiteraard komt deze agressieve uithaal ter sprake in het televisieprogramma *Zomergasten*, waarin Andriessen tien dagen later de gast is. Diplomatiek geeft hij te kennen eens met Schat 'over de noten' te willen praten. Deze heeft inmiddels spijt van zijn 'bittere reactie' en stelt voor met elkaar in discussie te gaan in *nrc Handelsblad*: 'Ik acht componeren van het hoogste publieke belang, net als jij (...) Omdat ik begonnen ben met vervelend zijn (ik was en ben oprecht zeer geschokt door de muziek) zou ik daarbij de openingszet moeten doen met een analyse van de noten.'

Louis vertrouwt het niet. Op 20 juni 1989 schrijft hij terug: 'Lieve Peetje, Bedankt voor je aardige brief, daar was ik blij mee. Natuurlijk wil ik met je over de noten praten, maar niet in het openbaar: vooral met *Hadewijch* heb ik geprobeerd zo mooi mogelijke muziek te schrijven, en de gedachte dat ik haar in het openbaar zou moeten 'verdedigen' vind ik vreselijk. Alsjeblieft, bespaar me dat.'

uit **Groots is de liefde** – biografie van Louis Andriessen (1939-2021) door Jacqueline Oskamp (Ambo|Anthos 2025)

Louis Andriessen (1939-2021) geldt als Nederlandse bekendste en radicaalste componist. Met het verpletterende stuk *De Staat* (1976) schreef hij geschiedenis. Ook andere grote werken als *De Materie* en *La Commedia* gingen de hele wereld over.

Jacqueline Oskamp kreeg toegang tot Andriessens privéarchief, dat onder meer honderden ongepubliceerde brieven omvat.

Scan & bestel via deze
affiliatelink van de auteur

Groots is de liefde - Jacqueline Oskamp
9789026349133 | €39,99
Nu verkrijgbaar in uw (online) boekhandel

ambo|anthos

